

PRVI ODJEL
ODLUKA
O DOPUŠTENOSTI

Zahtjev br. 17765/07
Branko GAZIBARIĆ
protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući 25. ožujka 2010.
u vijeću u sastavu:

g. Christos Rozakis, *predsjednik*,
gđa Nina Vajić,
gđa Elisabeth Steiner,
g. Khanlar Hajiyev,
g. Dean Spielmann,
g. Giorgio Malinverni,
g. George Nicolaou, *suci*,
i g. Søren Nielsen, *tajnik odjela*,
uzimajući u obzir naprijed navedeni zahtjev podnesen 6. ožujka 2007.,
uzimajući u obzir očitovanje što ga je podnijela tužena država, te
odgovor na očitovanje što ga je podnio podnositelj zahtjeva,
nakon vijećanja, odlučuje kako slijedi:

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, g. Branko Gazibarić, hrvatski je državljanin koji je rođen 1972. godine i živi u Vukovaru. Pred Sudom ga zastupa g. I. Plavšić, odvjetnik iz Vinkovaca. Hrvatsku vladu ("Vlada") zastupa njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

A. Okolnosti predmeta

Relevantno činjenično stanje predmeta, prema navodima stranaka, može se sažeti kako slijedi.

Do 1991. godine podnositelj zahtjeva živio je u Vukovaru, u Hrvatskoj. U lipnju 1991. godine otišao je u Srbiju, a u listopadu 1991. pozvan je u Jugoslavensku narodnu armiju. Dana 23. svibnja 1992. vratio se u Vukovar.

Dana 31. kolovoza 1992. otvorena je istraga u odnosu na podnositelja zahtjeva i još deset osoba srpskoga podrijetla zbog sumnje da su sudjelovali u oružanoj pobuni protiv Republike Hrvatske 1991. godine. Vojni sud u Osijeku donio je rješenje o određivanju pritvora protiv podnositelja zahtjeva. To rješenje, međutim, nije izvršeno.

U svibnju 1997. istraga je prekinuta zbog toga što je većina okrivljenika i svjedoka živjela na okupiranom području. Istraga je nastavljena u studenome 2000. pred Županijskim sudom u Vukovaru.

Dana 10. listopada 2001. Županijski sud u Vukovaru ukinuo je pritvor protiv podnositelja zahtjeva, ali je odredio da se podnositelju zahtjeva oduzme putovnica. Dana 21. svibnja 2003. sud je obustavio istragu na temelju Zakona o općem oprost. Međutim, 27. svibnja 2003. isti je sud ukinuo svoje prethodno rješenje i odlučio nastaviti istragu u odnosu na podnositelja zahtjeva. Dana 30. srpnja 2003. istragom je utvrđeno da ima razloga vjerovati da je podnositelj zahtjeva kriv za ratni zločin protiv civilnog stanovništva, i to posebice zbog sudjelovanja u napadima na grad Vukovar.

Dana 10. rujna 2007. istražni sudac Županijskog suda u Vukovaru rješenjem je podnositelju zahtjeva produljio mjeru oduzimanja putovnice. To je rješenje još na snazi, a istraga protiv podnositelja zahtjeva još je u tijeku.

B. Mjerodavno domaće pravo i praksa

Mjerodavni dio Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 41/2001 od 7. svibnja 2001.) glasi kako slijedi:

Članak 29. stavak 1.

"Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela."

Članak 32.

"Svatko tko se zakonito nalazi na teritoriju Republike Hrvatske ima pravo slobodno se kretati i birati boravište."

Svaki državljanin Republike Hrvatske ima pravo u bilo koje doba napustiti teritorij države i naseliti se trajno ili privremeno u inozemstvu i bilo kada se vratiti u domovinu.

Pravo kretanja na teritoriju Republike Hrvatske, pravo ulaska u nju i izlaska iz nje može se iznimno ograničiti zakonom, ako je to nužno radi zaštite pravnog poretka, ili zdravlja, prava i sloboda drugih."

Mjerodavni dio Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 49/2002 od 3. svibnja 2002. – "Zakon o Ustavnom sudu"), glasi kako slijedi:

Članak 62.

"(1) Svatko može podnijeti Ustavnom sudu ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom, odnosno Ustavom zajamčeno pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu (u daljnjem tekstu: ustavno pravo).

(2) Ako je zbog povrede ustavnih prava dopušten drugi pravni put, ustavna tužba može se podnijeti tek nakon što je taj pravni put iscrpljen.

..."

Članak 63.

"(1) Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud ...

(2) U odluci kojom usvaja ustavnu tužbu ... iz stavka 1. ovoga članka, Ustavni sud će nadležnom sudu odrediti rok za donošenje akta kojim će taj sud meritorno odlučiti ...

(3) U odluci iz stavka 2. ovoga članka Ustavni sud će odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositelju zbog povrede njegova ustavnog prava ... Naknada se isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva stranke za njezinu isplatu."

Mjerodavni dio Zakona o sudovima (Narodne novine, br. 150/05 i 16/07), koji je stupio na snagu 29. prosinca 2005., glasi kako slijedi:

III. ZAŠTITA PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU

Članak 27.

"(1) Stranka u sudskom postupku koja smatra da nadležni sud nije odlučio u razumnom roku o njezinom pravu ili obvezi ili o sumnji ili optužbi za kažnjivo djelo, može neposredno višem sudu uputiti zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.

(2) Ako se zahtjev odnosi na postupak koji je u tijeku pred Visokim trgovačkim sudom Republike Hrvatske, Visokim prekršajnim sudom Republike Hrvatske ili Upravnim sudom Republike Hrvatske, o zahtjevu će odlučiti Vrhovni sud Republike Hrvatske.

(3) Postupak odlučivanja o zahtjevu iz stavka 1. ovoga članka je hitan."

Članak 28.

"(1) Ako sud iz članka 27. ovoga Zakona utvrdi da je zahtjev podnositelja osnovan, odredit će rok u kojem sud pred kojim je postupak u tijeku mora odlučiti o pravu ili obvezi ili o sumnji ili optužbi za kažnjivo djelo podnositelja zahtjeva, te odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositelju zbog povrede njegovog prava na suđenje u razumnom roku.

(2) Naknada se isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva stranke za njezinu isplatu.

(3) Protiv rješenja o zahtjevu za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku može se u roku od petnaest dana podnijeti žalba Vrhovnom sudu Republike Hrvatske. Protiv rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske žalba nije dopuštena ali se može pokrenuti ustavna tužba."

Vlada je dostavila odluke Ustavnog suda br. U-III A-2193/2003 od 13. prosinca 2005.; U-III A-4493/2005 od 26. veljače 2007.; te U-III A-405/2006 od 4. lipnja 2008. u kojima je Ustavni sud, ispitujući duljinu kaznenog postupka protiv okrivljenika u tim postupcima, uzeo u obzir trajanje cijeloga postupka, uključujući i fazu istrage.

Mjerodavni dio Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine, br. 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002 i 62/2003) predviđa kako slijedi:

Članak 395.

"(1) Protiv rješenja istražnog suca ... osobe čija su prava povrijeđena mogu podnijeti žalbu uvijek kad u ovom Zakonu nije izričito propisano da žalba nije dopuštena.

..."

PRIGOVORI

Podnositelj zahtjeva prigovorio je na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije zbog duljine kaznenog postupka koji se vodio protiv njega.

Podnositelj zahtjeva prigovorio je i na temelju članka 13. Konvencije da nije imao na raspolaganju pravno sredstvo za duljinu postupka.

Pozivajući se na članak 2. Protokola br. 4 uz Konvenciju, podnositelj zahtjeva prigovorio je zbog toga što su mu nacionalne vlasti oduzele putovnicu tijekom istrage. Kao posljedica toga, nije mogao napustiti zemlju od listopada 2001.

Podnositelj zahtjeva prigovorio je i na temelju članka 3. Konvencije da stres koji proživljava zbog dugotrajne istrage predstavlja neljudsko i ponižavajuće postupanje protivno članku 3. Konvencije.

Podnositelj zahtjeva prigovorio je i na temelju članka 14. Konvencije da je bio žrtvom diskriminacije zbog toga što je srpskoga podrijetla.

PRAVO

1. Podnositelj zahtjeva prigovorio je zbog duljine istrage koja se vodila protiv njega. Pozvao se na članak 6. stavak 1. Konvencije čiji mjerodavni dio glasi kako slijedi:

"..... u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo...da sud ... u razumnom roku ispita njegov slučaj."

Vlada je ustvrdila da podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva. U razdoblju do 29. prosinca 2005. mogao se zbog duljine trajanja kaznenog postupka izravno obratiti Ustavnom sudu, a nakon tog datuma neposredno višem sudu, na temelju izmjena i dopuna Zakona o sudovima.

Što se tiče osnovanosti prigovora, Vlada je ustvrdila da, s obzirom na složenost predmeta i činjenicu da su okrivljenici i neki od svjedoka određeno vrijeme živjeli na okupiranom području, te uzimajući u obzir težinu optužbe, duljina istrage nije prekoračila granice razumnog roka.

Sud naglašava da je mehanizam zaštite temeljnih prava utvrđenih Konvencijom supsidijaran nacionalnim sustavima zaštite ljudskih prava. U skladu s tim načelom, a na temelju članka 35. stavka 1. Konvencije, Sud može rješavati određeno pitanje tek nakon što su iscrpljena sva domaća pravna sredstva. Svrha članka 35. je državama ugovornicama pružiti priliku da spriječe ili isprave povrede za koje se navodi da su ih počinile prije nego što se ti navodi iznesu pred Sud (vidi, na primjer, *Hentrich v. France*, 22. rujna 1994., § 33, Serija A br. 296-A, te *Remli v. France*, 23. travnja 1996., § 33, *Reports* 1996-II). To znači da je prigovor podnesen Sudu prvo morao biti iznesen pred odgovarajuće domaće sudove, barem u biti, u skladu s formalnim zahtjevima domaćega prava i u propisanim rokovima. Kad bi se to tumačilo drukčije, došlo bi do dupliciranje domaćeg postupka s postupkom pred Sudom, za što bi se teško moglo reći da je u skladu sa supsidijarnim karakterom Konvencije (vidi *Gavril Yosifov v. Bulgaria*,

br. 74012/01, § 42, 6. studenoga 2008.). Ipak, obveza iscrpljenja domaćih pravnih sredstava podrazumijeva samo obvezu podnositelja zahtjeva da se na uobičajen način posluži domaćim pravnim sredstvima koja su djelotvorna, dostatna i dostupna u odnosu na prigovore na temelju Konvencije (vidi *Balogh v. Hungary*, br. 47940/99, § 30, 20. srpnja 2004., te *John Sammut and Visa Investments Limited v. Malta* (dec.), br. 27023/03, 28. lipnja 2005.).

Sud primjećuje da je Vlada dostavila tri odluke Ustavnoga suda, prva od kojih je donesena 2005. godine – davno prije nego što je ovaj zahtjev podnesen Sudu – u kojoj je Ustavni sud, ocjenjujući duljinu kaznenog postupka koji je bio u tijeku, u obzir uzeo i trajanje istrage.

Sud stoga utvrđuje da je podnositelj zahtjeva imao na raspolaganju djelotvorno domaće pravno sredstvo u odnosu na duljinu istrage koja se vodila protiv njega. U tom je pogledu mogao podnijeti ustavnu tužbu, a poslije prosinca 2005. zahtjev neposredno višem sudu. Međutim, on nije iskoristio niti jedno od tih pravnih sredstava.

Iz toga slijedi da se njegov prigovor mora odbaciti na temelju članka 35. stavaka 1. i 4. Konvencije zbog neiscrpljenja domaćih pravnih sredstava.

2. Podnositelj zahtjeva prigovorio je i da nije imao djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na duljinu istrage koja se vodila protiv njega. Pozvao se na članak 13. Konvencije koji glasi kako slijedi:

"Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kada su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu."

Vlada je ustvrdila da je podnositelj zahtjeva imao na raspolaganju djelotvorna pravna sredstva, i to ustavnu tužbu i zahtjev neposredno višem sudu (vidi gore).

Sud konstatira da prethodno izneseni zaključci glede postojanja djelotvornog pravnog sredstva u odnosu na duljinu istrage pokazuju da zahtjev na temelju Zakona o sudovima i ustavna tužba jesu djelotvorna pravna sredstva u tom pogledu.

Iz toga slijedi da je ovaj prigovor očigledno neosnovan, pa se mora odbaciti u skladu s člankom 35. stavcima 3. i 4. Konvencije.

3. Podnositelj zahtjeva uz to je prigovorio da, zbog toga što mu je bila oduzeta putovnica, nije mogao napustiti zemlju. Pozvao se na članak 2. stavak 3. Protokola br. 4 uz Konvenciju koji glasi kako slijedi:

"1. Svatko tko se zakonito nalazi na području neke države ima pravo na slobodu kretanja i slobodni izbor svoga boravišta na tom području.

2. Svatko je slobodan napustiti bilo koju zemlju, uključujući i svoju vlastitu.

3. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim ona koja su u skladu sa zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, za održavanje javnog poretka, radi sprečavanja zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

4. Prava utvrđena u stavku 1. mogu također biti podvrgnuta, u određenim dijelovima područja, ograničenjima utvrđenima u skladu sa zakonom i koja su opravdana zaštitom javnog interesa u demokratskom društvu."

Vlada je ustvrdila da podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva jer nije podnio žalbu protiv rješenja o oduzimanju putovnice od 10. rujna 2007. koje je donio istražni sudac Županijskog suda u Vukovaru. Mogao je podnijeti i ustavnu tužbu.

Što se tiče osnovanosti prigovora, Vlada je ustvrdila da je ta mjera bila nužna i razmjerna s obzirom na optužbu koja je podnositelju zahtjeva stavljena na teret.

Podnositelj zahtjeva ustvrdio je da nije bilo razloga da mu se oduzme putovnica.

Sud se poziva na općenitu obvezu iscrpljenja domaćih pravnih sredstava, kao što je prethodno naznačeno, te konstatira da je podnositelju zahtjeva putovnica oduzeta rješenjem koje je 10. rujna 2007. donio istražni sudac Županijskog suda u Vukovaru u kontekstu istrage koja je bila u tijeku u odnosu na podnositelja zahtjeva.

Iz odredaba članka 395. Zakona o kaznenom postupku jasno je da je podnositelj zahtjeva imao pravo podnijeti žalbu protiv tog rješenja, što on nije učinio. Prema mišljenju Suda, žalba protiv prvostupanjskog rješenja redovno je pravno sredstvo koje bi nadležnim domaćim tijelima omogućilo ispitati podnositeljev prigovor glede oduzimanja putovnice. U slučaju da mu žalba ne bi bila uspješna, podnositelj zahtjeva mogao je podnijeti ustavnu tužbu kojom je mogao izričito prigovoriti zbog povrede svoga prava na slobodu kretanja, zbog toga što Ustav Republike Hrvatske jamči to pravo, te zbog toga što je Konvencija izravno primjenjiva u Hrvatskoj. Budući da je propustio iskoristiti ta pravna sredstva, podnositelj zahtjeva domaćim tijelima nije dao priliku spriječiti ili ispraviti povrede kojih je navodno bio žrtva prije iznošenja tih navoda pred Sud.

Iz toga slijedi da se ovaj prigovor mora odbaciti na temelju članka 35. stavaka 1. i 4. Konvencije zbog neiscrpljenja domaćih pravnih sredstava.

4. Podnositelj zahtjeva uz to je prigovorio da je stres koji je proživljavao zbog dugotrajne istrage predstavlja neljudsko i ponižavajuće postupanje protivno članku 3. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

"Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni."

Sud ponavlja da nedopušteno postupanje mora dosegnuti minimalni stupanj težine da bi potpalo pod domašaj članka 3. Konvencije. Ocjena tog minimalnog stupnja je relativna: ona ovisi o svim okolnostima predmeta, kao što su narav i kontekst postupanja, njegovo trajanje, njegove tjelesne i duševne posljedice, a u nekim slučajevima i spol, dob i zdravstveno stanje žrtve (vidi *Costello-Roberts v. the United Kingdom*, 25. ožujka 1993., § 30, Serija A br. 247-C, te *A. v. the United Kingdom*, 23. rujna 1998., § 20, *Reports* 1998-VI).

Sud primjećuje da je podnositelj zahtjeva u ovom predmetu prigovorio da je sâmo trajanje istrage protiv njega predstavljalo povredu članka 3. Konvencije. Međutim, Sud smatra da vođenje istrage u kaznenome postupku, čak i kroz dulje vremensko razdoblje, sâmo po sebi nije postupanje koje bi moglo dosegnuti potrebnu razinu težine da bi potpalo u domašaj članka 3. Konvencije.

Iz toga slijedi da je ovaj prigovor očigledno neosnovan s obzirom na odredbe Konvencije u smislu članka 35. stavka 3., pa se mora odbiti u skladu s člankom 35. stavkom 4.

5. Na kraju, podnositelj zahtjeva prigovorio je da je bio žrtvom diskriminacije zbog svoga srpskog podrijetla. Pozvao se na članak 14. Konvencije koji glasi kako slijedi:

"Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost."

Sud primjećuje da podnositelj zahtjeva nije potkrijepio svoj prigovor, te da nema naznaka da je u kaznenom postupku koji se vodio protiv njega bilo diskriminacije bilo koje vrste.

Iz toga slijedi da je ovaj prigovor očigledno neosnovan, pa se mora odbiti u skladu s člankom 35. stavicama 3. i 4. Konvencije.

Iz tih razloga, Sud jednoglasno

proglašava zahtjev nedopuštenim.

Søren Nielsen
Tajnik

Christos Rozakis
Predsjednik